

Núria Calduch-Benages

LA PARAULA CELEBRADA

Explicació bíblica de les lectures
de tots els diumenges i festes

Des del diumenge 27 fins al diumenge 34
del temps de durant l'any, cicle A

*Amb la solemnitat de Tots Sants
i la commemoració dels fidels difunts*

Del 8 d'octubre al 22 de novembre de 2023

TEMPS DE DURANT L'ANY

Diumenge 27 de durant l'any

Primera lectura: Isaïes 5,1-7

La vinya del Senyor de l'univers és el poble d'Israel.

Is 5,1-7 és un poema compost per Isaïes abans de la guerra siro-efraïmita (734-732aC), o sigui, un dels textos més antics del llibre. Inspirant-se en algun cant de verema, el profeta concebé la relació entre l'amo i la vinya com una imatge de la relació entre Déu/espòs i Israel/esposa infidel.

En el poema s'entrellacen dos contrastos: per un costat, el contrast entre el que l'amo ja ha fet per la seva vinya i el que pensa fer-li en contra en poc temps, i per l'altre, el contrast entre el que l'amo esperava rebre de la seva vinya i el que la vinya en realitat ha produït. Aquest darrer contrast assoleix el clímax en el v. 7, on «justícia» s'oposa a «injustícia» (literalment, «vessament de sang»), i «bondat» s'oposa al «clam dels oprimits». És precisament en aquest verset on es descodifica la metàfora i el lector descobreix el que, en realitat, preocupa el profeta.

Així, doncs, la finalitat d'Is 5,1-7 no és oferir una bella descripció d'Israel com a vinya, sinó comunicar un dur missatge teològic de crítica social: en el seu afany de poder i riqueses, la classe dirigent del país oprimeix els pobres i deseparats de forma despietada. El poema és en línia amb 3,14 on el profeta, també en un context de crítica social, ofereix una visió negativa de la vinya: «El Senyor ve a demanar comptes als ancians i als caps del poble: Vosaltres heu devastat la meva vinya, ompliu les vostres cases amb allò que heu robat als pobres».

Segona lectura: Filipencs 4,6-9

El Déu de la pau serà amb vosaltres.

Aquest fragment de la carta als cristians de Filips forma part d'una sèrie de consells amb què Pau clou el seu escrit (4,2-9). Els segueixen els agraïments (4,10-20) i la salutació final (4,21-23).

L'oració genera serenitat i alegria fins i tot enmig de les angúnies («No us inquieteu per res», v. 6), perquè és portadora de la pau divina, aquella pau que supera totes les expectatives humanes (v. 7). Per a molts, els vv. 8-9 constitueixen el manifest de l'humanisme cristià, perquè revelen la mentalitat oberta de Pau que recomana un ideal de conducta expres-

sat en termes que eren freqüents entre els moralistes grecs de la seva època: veritable, respectable, just, net, amable... és a més el primer cop que empra la paraula «virtut». Acaba proposant el seu testimoni irrepreensible i els continguts de la seva catequesi (v. 9).

Evangelí: Mateu 21,33-43

Passarà la vinya a uns altres.

Llegim aquest diumenge l'última de les tres «paràboles de la vinya» de l'evangelí de Mateu, coneguda com la paràbola dels «vinyaters homicides» (21,33-43). La primera va ser la dels jornaleros o del servent sense entranyes (20,1-16), i la segona la dels dos fills enviats a treballar a la vinya (21,28-32).

La nostra paràbola, gairebé inversemblant en l'aspecte humà, té un profund significat simbòlic que no passava inadvertit als contemporanis de Jesús, ja que reflectia la dramàtica situació que va viure Jesús, i l'església apostòlica. És més, hi descobrien una magnífica síntesi de la història d'Israel, el poble escollit i estimat per Déu que des dels seus orígens es debat entre fidelitat i infidelitat, acceptació i rebuig, predilecció i ingratitude, pecat i conversió.

Al compondre aquesta paràbola, Jesús, certament, s'inspirà en el càntic de la vinya d'Isaïes (cf. primera lectura), però el modificà radicalment. Déu no destrueix la vinya (cf. Is 5,5-6) ja que és plantació seva. Són els vinyataires els qui frustren la collita. Per això, l'amo de la vinya acaba amb ells i confia la seva heretat a uns altres. La confia a «un poble que el farà fructificar» (v. 43). En escriure això, Mateu pensa en l'Església, un poble obert a tot el món.

Els vinyaters encarnen els caps del poble; els criats que l'amo envia als vinyaters són els profetes, la figura de l'amo representa Déu i el seu fill és Jesucrist. Després de narrar la història de l'Antic Testament (vv. 33-36), Jesús narra la seva pròpia i la del regne (vv. 37-39.42). Es tracta d'una història teixida de rebuigs, negacions i delictes. Jesús sent la proximitat de la mort, la respira en les maniobres i en els complots dels seus adversaris que el sotgen sense treva. La salvació que Israel ha rebutjat és l'acceptació del Fill, que és la «pedra rebutjada» que «ara corona l'edifici» (v. 42), la que dóna fermesa i sosté l'Església.

La paràbola no acusa el poble senzill d'Israel sinó els mals vinyaters, aquells dirigents que, tot fent ús del poder i l'autoritat no dubten a traïr el destí del seu poble per tal de defensar els propis interessos.

Diumenge 28 de durant l'any

Primera lectura: Isaïes 25,6-10a

El Senyor prepararà un convit i eixugarà les llàgrimes de tots els homes.

El nostre fragment pertany a Is 24-27, unitat independent en el llibre coneguda com «el gran apocalipsi d'Isaïes». Aquest títol, amb tot, és inexacte, ja que les característiques literàries del gènere «apocalipsi» no es troben en aquests capítols de datació postexílica. És més correcte parlar d'una «litúrgia» composta per diverses prediccions escatològiques relatives a la fi del món, al càstig dels enemics i al regnat universal de Déu dalt de la muntanya de Sió.

A Is 25,6-10a, el profeta anuncia un banquet a la muntanya de Sió («en aquesta muntanya», vv. 6-7 i 10a). El banquet, una imatge freqüent a la Bíblia, és signe de vida, comunió, diàleg, alegria i intimitat. Aquesta vegada és el Senyor qui el prepara. «Plats gustosos» i «vins rancis» per celebrar la inauguració del seu regne universal, el triomf definitiu de la vida, la salvació que passa per sobre del plor i el dol. Els invitats són tots els pobles, cap n'és exclòs. Els «plats gustosos» representen la vida en plenitud. Molts són els dons que reben els invitats: el coneixement de Déu expressat en la desaparició del vel que cobria el rostre de tots els pobles i el sudari que amortalla totes les nacions (v. 7), la victòria definitiva sobre la mort («per sempre», v. 8a), el consol («eixugarà les llàgrimes de tots els homes i esborrarà l'oprobri del seu poble arreu de la terra», v. 8b), la comunió amb Déu i l'alegria eterna al seu costat (vv. 9 i 10a).

Segona lectura: Filipencs 4,12-14.19-20

Em veig amb cor per a tot, gràcies a aquell que em dona forces.

Acabem la lectura de la carta als cristians de Filips amb dos fragments agafats dels agraïments finals (4,10-20). Aquests versets, sorprenentment situats al final de l'escrit, podrien ser molt bé la primera carta que Pau envià a la comunitat de Filips poc després d'haver estat empresonat a Efes per agrair-los encaridament un generós ajut econòmic, un autèntic gest de solidaritat.

L'apòstol aprofita l'ocasió per catequitzar-los per mitjà del seu testimoni personal. Reconeix amb gran sinceritat que no li costa viure en les més diverses circumstàncies: privacions i abundància, menjar bé i passar fam.

La seva llibertat d'esperit el fa estar per damunt de possessions i privacions. Conscient que aquesta virtut no és mèrit propi, sinó do rebut del Senyor, afirma. «Em veig amb cor per a tot, gràcies a aquell que em dona forces» (v. 13).

Evangelí: Mateu 22,1-14

Convideu a la festa tothom que trobeu.

Aquesta lectura pertany als capítols 21–25 de l'evangelí, on Mateu ens presenta Jesús exercint el seu ministeri a Jerusalem. La tensió entre Jesús i els seus adversaris s'accentua notablement fins a fer-se insostenible. Falta poc perquè s'acompleixi el seu destí. Som a les portes de la passió. En aquest context se situa la complexa paràbola de les noces, o del banquet nupcial (22,1-14). És l'última de les tres paràboles que acusen els dirigents dels jueus per haver rebutjat Jesús. Cadascuna d'elles correspon a una determinada fase de la seva actitud: primer, no escoltaren Joan el Baptista (paràbola dels dos fills, 21,28-32); després, es posaren en contra del Fill de Déu fins a causar-li la mort (paràbola dels vinyaters homicides, 21,33-44); i, per acabar, menysprearen i perseguiren els seus enviats o apòstols (la paràbola del banquet, 22,1-14, la que llegim aquest diumenge). Segons alguns, l'evangelista ha unit en aquests versets dues paràboles afins, la de les noces (narrada també per Lluc) i la del convidat sense el vestit apropiat, característica de Mateu (22,11-14). Altres, en canvi, consideren aquests versets com una reflexió final sobre el judici a partir de la paràbola de les noces. Noteu que, segons el leccionari, aquesta part de la lectura es pot ometre.

El rei representa Déu. El banquet és la imatge de l'Aliança entre Déu i el seu poble. Els enviats són els profetes (Antic Testament) i els apòstols (Nou Testament). Els primers destinataris són els jueus, ja que Israel va ser el primer a ser cridat a ser fidel a l'Aliança. Aquells que els criats troben pels camins (bons i dolents) representen els pagans, els de fora. El fet que Israel hagi rebutjat la seva missió no impedeix que tots els pobles puguin participar en el banquet.

Una darrera observació per als nous invitats: per asseure's a la taula no n'hi ha prou amb haver estat cridat, cal portar el vestit de noces. És a dir, cal complir amb les condicions establertes i presentar-se amb la dignitat que mereix l'ocasió. I per a això es requereix una actitud de conversió.

Diumenge 29 de durant l'any

Primera lectura: Isaïes 45,1.4-6

Condueixo Cir, agafat per la mà dreta, per sotmetre-li les nacions.

Després de la conquesta de Babilònia l'any 539 aC, Cir II de Persia féu emanar un decret (el cèlebre «Edicte de Cir») en el qual promovia la llibertat i la tolerància religiosa per a tots els seus súbdits. Ordenà fins i tot la reconstrucció del temple de Jerusalem. Gràcies a aquesta nova política, els exiliats a Babilònia que volgueren van obtenir permís per tornar a la pàtria.

El Deutero-Isaïes, profeta anònim autor d'Is 40-55, animava el poble a acceptar la proposta de Cir i, consegüentment, a tornar a Palestina. Aquest retorn ell el contemplava com un nou èxode de l'esclavitud a la llibertat, i així ho expressà en la seva obra. Així com els antics israelites sortiren d'Egipte cap a la terra promesa sota la guia de Moisès, els exiliats a Babilònia abandonen aquest país per tornar a Palestina gràcies a la iniciativa d'un rei pagà i estranger. S'entén, aleshores, el protagonisme de Cir en aquesta secció del llibre d'Isaïes: és citat explícitament a 44,28 i a 45,1, a més de nombroses al·lusions a la seva figura escampades al llarg de l'obra.

El nostre breu fragment, pres del c. 45, podria ser considerat com un cant d'entronització reial en honor de Cir de Pèrsia, «ungit» del Senyor, és a dir consagrat com el rei i el Messies. En ell es manifesten la potència i superioritat de Déu que fa servir Cir com a instrument per alliberar el seu poble que ha viscut l'experiència de l'exili.

Segona lectura: 1 Tessalonicencs 1,1-5b

Recordem la vostra fe, la vostra caritat, la vostra esperança.

Iniciem la lectura de la primera carta als cristians de Tessalònica, l'escrit més antic del Nou Testament. Pau la va escriure l'any 50-51 dC després de la seva visita a Tessalònica, capital de la província romana de Macedònia, durant el seu segon viatge missional. En la seva breu visita, l'apòstol s'adreçà en primer lloc a la colònia jueva, però l'oposició va ser tan gran que es va veure obligat a canviar d'auditori. Passà, doncs, a parlar als pagans, que es mostraren molt més oberts al seu missatge. La carta suposa una comunitat cristiana bastant nombrosa i organitzada que viu amb afany la vida cristiana i resisteix unida davant la persecució.

Amb el nostre fragment (1,1-5b) comença la introducció de la carta, en la qual podem trobar una radiografia sintètica de la comunitat sota el seu

perfil humà i també teològic. Es caracteritza per la fe actuant («la vostra fe treballa»), la caritat madura («la vostra caritat no es cansa») i l'esperança constant («la vostra esperança... aguanta les adversitats»), tres virtuts que descriuen les característiques fonamentals de la vida cristiana i que la tradició de l'Església ha definit com les tres virtuts teològals, do que el creient rep de l'Esperit Sant.

Evangeli: Mateu 22,15-21

Retorneu al Cèsar això que és del Cèsar, i a Déu allò que és de Déu.

Som al preludi de la passió. Després de les tres paràboles que hem escoltat en els tres darrers diumenges (la dels dos fills, la dels vinyaters homicides i la del banquet de noces) segueixen tres qüestions plantejades a Jesús pels seus adversaris. La primera qüestió (tractada precisament en el nostre text, Mt 22,15-21) és relativa al tribut que els habitants de Judea havien de pagar a l'imperi romà.

Els fariseus volien «comprometre» Jesús (en grec, «caçar amb trampa») i per això envien els seus deixebles a trobar Jesús amb una missió traïdora. Amb aparent sinceritat i interès, li demanen que es defineixi en públic sobre un problema delicat que afecta la consciència religiosa, la consciència nacional i la política. I ho fan tot presentant-li un cas de consciència no sense abans haver lloat el seu interlocutor («Sabem que dieu sempre la veritat, i que ensenyeu de debò els camins de Déu, sense miraments per ningú...», v. 16). Entre els adversaris de Jesús no només hi havia deixebles dels fariseus, enviats pels seus mestres, sinó també alguns herodians (una petita facció fidel al tetrarca Herodes Antipes).

«¿És lícit o no de pagar tribut al Cèsar?». Acceptar la contribució per cap (*tributum capitis*) a l'imperi romà, signe de submissió a un poder estranger i pagà, significava perdre el favor del poble. Proclamar-la il·lícita equivalia a un acte de rebel·lió que, per descomptat, es pagava amb la mort. Abans de respondre aquesta maliciosa pregunta, Jesús posa en evidència els seus adversaris amb una moneda romana, amb un denari. I de tots era sabuda l'afició al diner que tenien els fariseus. Ells, els màxims defensors de l'heroisme nacional, eren els que més profit treien de l'economia romana.

La resposta del mestre («Doncs, torneu al Cèsar això que és del Cèsar, i a Déu, allò que és de Déu») posa l'accent a la segona part. Li han preguntat sobre el Cèsar, però Jesús ha vingut a parlar de Déu. Cadascú al seu lloc i Déu per damunt de tot.

Diumenge 30 de durant l'any

Primera lectura: Èxode 22,20-26

Si maltractàveu les viudes i els orfes, s'encendria la meua indignació contra vosaltres.

Aquest fragment del llibre de l'Èxode pertany a l'anomenat «Codi de l'Aliança» (Ex 20,22-23,33), que Moisès llegí públicament durant el ritu d'aliança (Cf. Ex 24,3-8). Compost de dues parts (21,1-22,19 i 22,20-23,33), l'esmentat codi consisteix en un conjunt de normes que presenta molts punts en comú amb la tradició legislativa de gran part de l'antic Orient pròxim. Les seves normes revelen una societat organitzada i sedentària que viu en el camp i participa en la producció dels béns de primera necessitat. La vinculació d'aquestes normes amb la revelació del Decàleg en el Sinaí els confereix un caràcter sagrat. No hi ha diferència entre lleis civils i religioses, perquè Déu és l'única autoritat que és a la base del dret.

Ex 22,20-26, secció amb què inicia la segona part del codi, recull una sèrie de preceptes ètico-socials relatius a les tres categories més dèbils de la societat: el foraster, l'orfe-la viuda, i el pobre. Cap d'aquestes persones no té un «defensor» (entengui's un clan, un pare o marit, un advocat) que les protegeixi. El mateix Déu ha decidit acollir-les sota la seva tutela, i per aquest motiu la comunitat se n'ha de fer càrrec, dedicant-los la màxima atenció. Déu, el seu únic alliberador, es convertirà en un jutge implacable contra qualsevol que atempti contra els seus protegits mitjançant opressió, explotació o usura. Déu escolta sempre la pregària del pobre, perquè és un Déu compassiu (v. 26).

Segona lectura: 1 Tessalonicencs 1,5c-10

Abandonàreu els ídols per servir Déu i esperar el seu Fill.

Segueix la lectura de la primera carta als cristians de Tessalònica iniciada diumenge passat. Avui llegim el segon paràgraf de la introducció de la carta. Pau continua la descripció de la comunitat cristiana de Tessalònica, «model per a tots els creients de Macedònia i d'Acaia» (v. 7). En tot s'assembla a l'apòstol que l'evangelitzà durant el seu segon viatge missional: la comunitat acull la Paraula amb alegria fins i tot enmig de proves i tribulacions (v. 6), compleix amb passió la missió de difondre la Bona Nova per tot Grècia (v. 8) i es mostra entusiasta de la fe que professa (v.9), mentre esperen la vinguda de Jesucrist a la fi dels temps (v. 10). «La pena» es refereix a la justícia punitiva de Déu amb els malvats.

Evangelí: Mateu 22,34-40

Estima el teu Déu i estima els altres com a tu mateix.

De les tres qüestions que els fariseus van proposar a Jesús mentre ensenyava en els atris del temple de Jerusalem poc abans de la passió, avui abordem la tercera, exposada a Mt 22,34-40. La primera, de caràcter polític, la tractarem diumenge passat (Mt 22,15-21) i la segona, sobre la resurrecció dels morts (Mt 22,22-23), es llegeix en un altre cicle de lectures litúrgiques.

Una vegada més, un representant dels fariseus (que eren contraris als saduceus) fa a Jesús una pregunta capciosa («per provar-lo», v. 22). En aquesta ocasió pregunta sobre el valor màxim per als jueus, i especialment per als fariseus. Es tracta de la Llei o Torà, considerada expressió del pensament de Déu i única norma de la perfecció humana. En el seu afany pel detall i la minúcia, els rabins havien arribat a catalogar i classificar 613 preceptes de la Llei sense comptar els relatius al costum o tradició, sobre els quals discutien acaloradament doctors i savis en les escoles rabíniques.

«Mestre, ¿quin és el manament més gran de la Llei?» (v. 36), és a dir, ¿no es podria recapitular tota la Llei sota un únic i suprem manament? Oferir una resposta desenfocada o ambigua resultava molt perillós donades les circumstàncies. Així doncs, Jesús recorre a Dt 6,5 i Lv 19,18 no tant per posar en ordre el catàleg de preceptes contemplat a la Llei com per indicar l'actitud amb què s'han d'observar els preceptes.

El primer manament («Estima el Senyor el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb tot el pensament», v. 37) l'assaboreix l'israelita dos cops al dia, a més de dur-lo escrit en el cor i en la llinda de casa seva. Sense cap dubte la llei principal és estimar Déu (v. 38). Ara bé, Jesús s'encarrega de completar-la. El primer manament no pot anar sol perquè és indissociable del segon. Ningú no pot estimar Déu si no és a través del seu proïsme. Per això, el mestre afegeix el segon manament que és semblant al primer: «Estima els altres com a tu mateix» (v. 39).

Jesús remata el seu ensenyament afirmant: «Tots els manaments escrits en els llibres de la Llei i dels profetes vénen d'aquests dos» (v. 40). O sigui, l'amor cristià és principi i fonament de tota llei i tota profecia.

Diumenge 31 de durant l'any

Primera lectura: Malaquies 1,4b–2,2b.8-10

Heu abandonat el camí dret i, en veure com jutjàveu, molts s'han allunyat.

Malaquies («el meu missatger») és l'últim dels dotze profetes menors de qui només sabem que va exercir el seu ministeri en l'època del post-exili (al voltant dels anys 480-460 aC). Alguns grups d'exiliats ja han tornat a la pàtria, el temple ha estat reconstruït i s'hi ha restablert el culte. Amb tot, són moments difícils en què regna un gran escepticisme entre el poble, donat que la restauració nacional havia resultat més modesta del que s'esperava. Decepció i desànim afavoreixen el retorn als antics pecats i infidelitats. Inspirant-se sobretot en el Deuteronomi i els antics profetes, Malaquies estableix una mena de diàleg amb els seus interlocutors, per recordar-los l'amor de Déu per Israel i reconduir-los a ell mitjançant indicacions sobre la vida cultural i moral.

El nostre fragment conté un dur atac contra els sacerdots que eren al servei del temple a Jerusalem. Amb la seva conducta indigna (accepten un culte irreverent, no tenen cura de les seves funcions tot reduint el culte a un mer ritualisme exterior, i tenen un tracte interessat amb les persones) no sols donen mal exemple al poble («en veure com jutjàveu, molts s'han allunyat») sinó que a més posen en perill l'aliança que Déu va fer amb Leví, és a dir, amb la casta sacerdotal (cf. Dt 18,1-8). Aquesta exigeix el respecte, la submissió i l'adoració, valors que s'han perdut per la corrupció del seu ministeri.

Segona lectura: 1 Tessalonicencs 2,7b-9.13

No solament us volíem fer participar de la Bona Nova de Déu, sinó que us hauríem donat fins i tot les nostres pròpies vides.

Aquest fragment de la primera carta als cristians de Tessalònica forma part de 2,1-12, on Pau recorda en forma autobiogràfica la seva missió en l'esmentada comunitat. En aquests versets descriu de manera admirable com concep la missió cristiana. Per exemple, en els vv. 7-8 recorre a la imatge materna per il·lustrar l'actitud de l'apòstol. Aquest ha de ser com una mare que no sols comunica el do més preciós a la seva criatura (en aquest cas l'evangeli), sinó també la seva mateixa vida.

L'esforç citat en el v. 9 es podia referir al mateix que Pau farà més tard a Corint, a casa d'Àquila i Priscil·la, o sigui, fer tendes de campanya (Fets 18,3), un treball que segurament aprenqué de nen.

El que Pau anuncia, ja sigui en els seus discursos o per escrit, no es redueix a conceptes, idees o teories. La carta que escriu a la comunitat de Tessalònica no és una carta qualsevol, sinó un missatge inspirat per l'Esperit, transmissor de vida i capaç de transformar els cors i conduir-los cap a Déu: «... Paraula de Déu que treballa eficaçment en vosaltres, els que heu cregut» (v. 13).

Evangelí: Mateu 23,1-12

Diuen i no fan.

La controvèrsia amb els caps religiosos del poble, iniciada a Mt 21,28-32 (la paràbola dels dos fills), que llegíem el diumenge 26 de durant l'any, assoleix avui la seva conclusió a Mt 23,1-12 (denúncia de la hipocresia dels mestres de la llei i dels fariseus). Tanmateix aquest fragment és la introducció a un llarg capítol (c. 23), en què Jesús formula set vehements acusacions als mestres de la llei i als fariseus (23,13-16) i acaba anunciant la pròxima ruïna de Jerusalem (23,37-39).

Es respira també molta tensió en l'ambient. Sabent Jesús que els seus adversaris ja han decidit sobre la seva vida, llança un fort atac contra els guies espirituals d'Israel desemmascarant la seva hipocresia i vacuïtat. Ho podem dividir en dues parts.

En la primera part (vv. 1-7), Jesús descriu els escribes (doctors de la llei o rabins) i fariseus, entengui's, alguns d'ells. Per un costat afirma la seva responsabilitat religiosa sobre el poble i reconeix la seva funció magisterial (ocupen la «càtedra de Moisès»). També, amb tot, critica la seva incoherència («diuen i no fan»), la seva doble mesura (intransigents amb els altres i condescendents amb ells mateixos) i la seva vanaglòria (estimen els primers llocs, els honors, les reverències i els títols). Les «filactèries» són uns estoigs de cuir que durant la pregària es lliguen al braç esquerre i sobre el front. Contenen la reproducció d'alguns textos bíblics (Ex 13,1; Dt 6,4-9; 11,18-21).

A la segona part (vv. 8-12), Jesús s'adreça directament als seus deixebles («vosaltres») i els adverteix contra l'afany de títols, tan difós en les escoles rabíniques de l'època. Els cristians som tots germans en l'Església, fills i filles d'un mateix Pare. Guiats per un únic pastor i mestre, Crist, que essent el «primer» s'humilià fins a prendre la condició d'esclau.

Sense voler denigrar els jueus, com feien alguns escriptors d'aquell temps, Mateu reflecteix el conflicte que hi havia entre les primeres comunitats cristianes i la comunitat jueva. En aquesta òptica cal entendre la seva presentació dels escribes i fariseus i la denúncia de Jesús.

Diumenge 32 de durant l'any

Primera lectura: Saviesa 6,12-16

Troben la saviesa tots els qui la cerquen.

El llibre de la Saviesa és obra d'un jueu profundament religiós que viu en la comunitat jueva d'Alexandria d'Egipte en el segle I aC. Coneixedor de la cultura grega i home obert al diàleg, s'adreça als seus correligionaris jueus, especialment als joves, perquè no es deixin enlluernar per l'helenisme puixant i es mantinguin fidels a la seva fe i tradicions religioses.

Som a la part central del llibre (Sv 6–9), en què l'autor posa en boca del rei Salomó un elogi de la Saviesa destinat als reis i governants de la terra, segons indiquen l'inici i el final del capítol 6 (cf. 6.1-2.9.21). El nostre fragment forma part de la unitat 6,12-21, que molt bé podria dur per títol «Trobada amb la Saviesa».

Es tracta d'una trobada entre la Saviesa personificada i la persona que l'estima, la desitja i la cerca. En aquest cas és la Saviesa qui pren la iniciativa. Es deixa veure, es deixa trobar, es dona a conèixer (literalment, «s'avança»), cerca, aborda, surt al pas. Són moviments progressius, quasi tots físics, que escurcen la distància entre la Saviesa i el suposat deixeble.

L'autor la qualifica de «resplendent» i «que no s'apaga mai», expressions que amaguen sengles metàfores: la llum i la planta. La Saviesa és una llum que a tots il·lumina, una planta molt especial que gaudeix de vida eterna.

Segona lectura: 1 Tessalonicencs 4,13-17

Déu s'endurà amb Jesús els qui han mort en ell.

En aquest fragment de la primera carta als cristians de Tessalònica Pau aborda el delicat tema de la sort dels difunts en la «parusia», és a dir, en la segona vinguda del Senyor. Als cristians de Tessalònica, essent de cultura grega, els costava d'acceptar la resurrecció universal, i Pau intenta explicar-los el fet. Els assegura que no hi haurà diferència entre els cristians vius i els morts perquè aquests darrers ressuscitaran com Crist va ressuscitar. En el v. 16 esbossa una descripció imaginativa de la trobada definitiva dels fidels amb Crist, servint-se d'imatges pròpies del gènere apocalíptic de l'època («al crit d'un arcàngel», «al toc de corn», «serem enduts pels aires»...).

Aquest text de Pau es pot considerar com un petit «apocalipsi» que requeix saviesa i prudència (cf. primera lectura i evangeli respectivament).

Evangeli: Mateu 25,1-13

L'espòs és aquí. Sortiu a rebre'l.

Poques vegades les dones són les protagonistes de les paràboles de Jesús. La paràbola de les deu verges (Mt 25,1-13) n'és una. Les altres tres són la paràbola del llevat que fermenta la pasta (Mt 13,33; Lc 13,20-21), la de la dracma perduda (Lc 15,8-10) i la del jutge i la vídua (Lc 18,1-8).

Som en el cinquè i darrer discurs de l'evangeli de Mateu, conegut com el «discurs escatològic» (cc. 24-25). És un text llarg i complicat amb el qual Mateu vol respondre a la situació d'incertesa, rutina i abandó que viu la seva comunitat. Per això els recorda les paraules de Jesús que assegurin la seva vinguda. El discurs escatològic es podria resumir així: el Senyor vindrà a la fi del temps, però ningú no en sap ni el dia ni l'hora, per tant, cal estar sempre preparats per rebre'l. Aquesta darrera idea, Mateu la desenrotlla en tres paràboles: la del majordom o criat fidel (24,45-51), la de les deu noies (25,1-13) i la dels talents (25,14-30).

La nostra paràbola, també dita de les joves previsores (prudents) i les descuidades (desassenyades), té per escenari una festa de noces, símbol de la felicitat perfecta, d'infinita alegria. El seu missatge central és la necessitat de vigilància per a tots. Les cinc joves previsores demostren la seva sensatesa perquè estan preparades per rebre l'espòs quan arribi, a qual-sevol hora. Les cinc descuidades, en canvi, manifesten el seu poc seny no pel fet de quedar adormides (ja que totes s'adormiran, cosa del tot comprensible), sinó per no haver-se proveït d'oli per encendre les torxes en cas de necessitat. I aquesta va ser, precisament, la situació, ja que l'espòs arribà amb retard, inesperadament i a mitjanit.

La paràbola és plena de contrastos: la nit i la llum, la vigília i el son, la saviesa i la niciesa, la porta tancada i la porta oberta, amb els quals Mateu vol il·lustrar l'actitud del vertader deixeble. Aquesta consisteix a vetllar, estar sempre a punt per rebre el Senyor, ja que pot trigar o avançar-se. I aquest moment serà definitiu en la nostra vida: el moment de la trobada amb Déu.

Els últims versets de la paràbola (vv. 10-13) es transformen en una escena de judici escatològic, del qual parlarem el darrer diumenge de l'any litúrgic: la solemnitat de Jesucrist, Rei de tot el món.

Diumenge 33 de durant l'any

Primera lectura: Proverbis 31,10-13.19-20.30-31

Les seves mans treballen com vol.

El llibre dels Proverbis, el més representatiu dels llibres sapiencials de la Bíblia, pot ser considerat com una antologia literària de la saviesa d'Israel. De fet, s'hi concentra l'activitat sapiencial d'Israel durant uns quants segles (del segle X fins al segle III aC aprox.). Aquesta obra de saviesa es clou amb un estrany poema (Pr 31,10-31), probablement obra del mateix redactor postexílic que va escriure la introducció del llibre, o sigui els nou primers capítols. Es tracta d'un poema acròstic o alfabètic, en què cada verset comença amb una de les 22 lletres de l'alfabet hebreu, o sigui, de l'*alef* a la *tau*, amb l'objectiu d'oferir una visió completa de la dona a la qual és dedicat. És una dona forta, perfecta, de valor o de talent (en hebreu, *eixet hayil*), encarnada en la figura d'una esposa i mestressa de casa exemplar.

El poema es compon de tres parts: una introducció (vv. 10-12), on l'autor exalta el valor de la protagonista; el cos central (vv. 13-27), que consisteix en una descripció prou completa encara que desordenada, de les activitats manuals que fa, i una conclusió (vv. 28-31), on ella és lloada no només pel marit i els fills, sinó també per l'autor que posa en relleu la seva virtut principal: el temor de Déu.

Proverbis 31,10-31 (el leccionari presenta una versió breu) és el retrat idealitzat d'una dona real que representa la figura del savi d'Israel. Sense identificar-se amb Na Saviesa, la nostra protagonista escolta el seu missatge i el posa en pràctica.

Segona lectura: 1 Tessalonicens 5,1-6

Aquell dia no us podrà sorprendre com un lladre.

Acabem la lectura de la primera carta als cristians de Tessalònica amb un fragment sobre «el dia del Senyor» (5,1-6). Si la imatge de la dona encinta assenyala la certesa de l'esdeveniment final, la del lladre, en canvi, indica que el moment en què s'esdevindrà és desconegut i imprevist. Ambdues imatges justifiquen, per tant, la invitació de l'apòstol a la vigilància.

La segona vinguda del Senyor revelarà la misèria dels qui es creien «en pau i ben assegurats» (v. 3) amb fals i obstinat optimisme. Aquests són

els fills de les tenebres, els fills de la foscor (v.4). En aquest moment, tanmateix, apareixeran també els fills de la llum, els fills del dia, és a dir, els que com Pau estan desperts i vigilants mentre els altres dormen (vv. 5-6). Aquesta ha de ser l'actitud escatològica del cristià: estar sempre a punt per la vinguda del Senyor.

Evangelí: Mateu 25,14-30

T'havia encarregat poca cosa, i l'has administrat fidelment. Entra a celebrar-ho amb el teu Senyor.

L'evangelí d'avui, penúltim diumenge de l'any litúrgic, ens presenta una paràbola amb la qual Mateu clou el seu «discurs escatològic» (Mt 24-25). La paràbola dels talents és la tercera d'una trilogia de paràboles sobre la segona vinguda del Senyor: les dues primeres són la del majordom o criat fidel (24,45-51) i la de les deu verges (25,1-13). La nostra paràbola és coneguda en la redacció llucana com la paràbola de les mines o dels administradors (Lc 19,11-27).

Les tres paràboles de Mateu coincideixen en el fet que la vinguda del Senyor, o de l'espòs, es retarda molt i, tanmateix, la seva arribada agafarà molts per sorpresa. Coincideixen també en l'actitud fonamental dels seus protagonistes: viuen expectants, ja que esperen la vinguda del Senyor. Se senten responsables d'estar sempre a punt per rebre'l. Ara bé, la paràbola dels talents afegeix una dada més a tot l'anterior: l'espera, a més de ser vigilant, ha de ser productiva.

El relat és organitzat en tres moments: 1) l'amo s'absenta de la casa i encomana a uns quants servidors, segons les seves capacitats, l'administració de la seva immensa fortuna; 2) durant la seva prolongada absència, uns treballen amb afany i doblen la quantitat que els havia estat encomanada, mentre que un altre, sense fer cap esforç, es limita a conservar-la tal com la va rebre; 3) a la seva tornada, l'amo passa comptes; recompensa els administradors que han fet fructificar els talents i castiga el mandrós inútil que intenta cobrir el seu egoisme amb la crítica i l'insult.

La lliçó de la paràbola no deixa lloc al dubte. Crist, després de la seva resurrecció, deixa els seus administradors a la terra perquè cadascun faci fructificar els carismes rebuts (els talents) de la millor manera possible segons les pròpies capacitats. Els servidors fidels els administren amb diligència, és a dir, amb amor, no escatimen esforços en el seu treball per Crist, per l'Església, pel món. El servent mandrós, en canvi, és incapaç d'esforçar-se i sacrificar-se pels altres, perquè el seu egoisme el tanca a l'amor. El judici del Senyor evidenciarà els valors vertaders i rebutjarà els inautèntics i inútils.

Jesucrist, Rei de tot el món

Primera lectura: Ezequiel 34,11-12.15-17

A vosaltres, el ramat, jo us judicaré entre l'un i l'altre.

El segon cicle de profecies d'Ezequiel (cc. 33–48) es caracteritza pel seu missatge d'esperança, una esperança que floreix després de la catàstrofe (la caiguda de Jerusalem). El c. 34 («Contra els reis que pasturen Israel»), d'on és tret la nostra lectura, presenta Déu sota la imatge clàssica del pastor i, consegüentment, també del rei, ja que en l'antiguitat, els sobirans eren considerats pastors de les nacions.

Fixem-nos en els verbs que el profeta empra per descriure l'acció del pastor (Déu) en favor de les seves ovelles: buscar, fer el recompte, recollir, fer pasturar, dur a reposar, embenar, guarir. La imatge resultant ens remet al c. 10 del quart evangeli, on el mateix Jesús es presenta com el bon pastor que ofereix la seva vida per les ovelles. A diferència dels pastors humans, en general interessats i egoistes, més disposats a defensar els drets propis que els del ramat, Jesús és l'únic pastor capaç d'oferir autèntica salvació al seu ramat, perquè coneix personalment totes les seves ovelles i les estima amb autèntica passió.

La frase que el Senyor pronuncia en el v. 17 («I a vosaltres, el ramat, el Senyor Déu us diu això: Judicaré entre l'un i l'altre, moltons i cabrits») prepara l'escena del rei, pastor i jutge de Mt 25,31-46 (l'evangeli d'avui).

Segona lectura: 1 Corintis 15,20-26.28

Posarà el Regne en mans de Déu. Així Déu ho serà tot en tots.

Tot el c. 15 de la primera carta als Corintis és dedicat al misteri de la resurrecció individual. En els versets seleccionats per a la nostra lectura, Pau la presenta com l'última i decisiva victòria de Crist en la història de la humanitat.

En el text s'enfronten, per un costat, la humanitat representada per Adam, arrel del pecat i la solitud i, per l'altre, la humanitat de Crist, el nou Adam, primícia de vida i de glòria per a tots aquells que s'hi adhereixen formant un sol cos. En la visió de l'apòstol aquest enfrontament procedeix segons un determinat ordre: «cadascun al moment que li correspon» (v. 23). Primer, Crist; després els cristians («els qui són de Crist»); segueix la lluita definitiva contra tot el que amenaça l'esplendor

de la creació i de l'ésser humà (principats, poder, força, enemics, mort), i així tot serà sotmès a Déu i en Déu trobarà la seva consistència i valor.

Evangelí: Mateu 25,31-46

S'asseurà al seu tron gloriós i els separarà entre ells.

El «discurs escatològic» de Mateu acaba amb l'escena del judici final, l'últim ensenyament de Jesús abans de la passió. Aquest text, que ha inspirat nombroses obres d'art com, per exemple, el judici final de Miquel Àngel a la Capella Sixtina, o el pòrtic de la catedral de Chartres, sintetitza de manera pedagògica l'hora de la veritat, la trobada cara a cara amb Déu i el pas a la realitat eterna.

La visió profètica del judici es desenvolupa en quatre moments.

1) *La vinguda (parusia) del Jutge*, que en el text és anomenat «Fill de l'home». Aquesta expressió recorda el c. 7 del llibre de Daniel, on l'autor l'atribueix a una figura misteriosa que personifica el poble dels sants. En el nostre text, i en la resta de l'evangelí, aquesta expressió es refereix a Jesús, la vinguda del qual és descrita amb trets que la mentalitat religiosa d'Israel reservava per a Déu: és assistit pels seus àngels, s'asseu en el seu tron de glòria, i es presenta com a Fill de Déu, a qui anomena «el meu Pare».

2) *Convocació i separació*. Emprant, com en la primera lectura, la imatge pastoral, Mateu ens presenta Jesucrist en la seva funció de jutge, separant les persones en dos grups oposats segons la seva conducta en aquesta vida. Aquest judici, que és al mateix temps universal i personal, no té lloc al final d'un procés com s'hauria d'esperar: aquí només es presenta la sentència, perquè el procés ja ha tingut lloc durant la vida de cadascú.

3) *Proclamació i motiu de la sentència*. La imatge pastoral desapareix per facilitar el diàleg directe entre Crist rei i els éssers humans, entre els quals hi ha el grup dels justos, posats a la seva dreta, i el grup dels maleïts, a la seva esquerra. El criteri a la base d'aquesta separació és l'actitud de servei envers els germans i germanes, concretada en les obres de misericòrdia: donar de menjar als famolencs, donar de beure als assedegats, donar hostatge als forasters, visitar els malalts i empresonats, vestir els despullats.

4) *El destí etern*. Inspirant-se de nou en el llibre de Daniel (12,2), Mateu clou aquesta pàgina amb la visió de l'impressionant doble seguici que condueix a la vida eterna o al càstig etern (v. 46). És l'última paraula de la història.

Tots Sants

1 de novembre

Primera lectura: Apocalipsi 7,2-4.9-14

Una multitud tan gran que ningú no l'hauria pogut comptar...

La segona part del llibre de l'Apocalipsi (cc. 4–22) presenta una lectura teològica de la història, en la qual, després d'una breu introducció (4,1–5,14), es descriuen les forces que hi intervenen (6,1–17,17) i les respectives accions (8,1–11,14). La tremenda lluita que es desencadena entre les forces del bé i del mal (11,15–16,16) té un feliç desenllaç, ja que al final la victòria és de Crist (16,27–22,5), principi i fi de la història. Amb aquest llibre tan suggestiu i alhora desconcertant, l'autor vol transmetre un missatge d'esperança a una comunitat cristiana que viu una situació de crisi de la qual no sap com sortir. Som a finals del segle primer en temps de l'emperador Domicià.

El nostre fragment, pres de 6,1–7,17, contempla la història des del punt d'arribada: la multitud dels salvats, en total 144.000. La xifra, formada pel quadrat de 12 (nombre de les tribus d'Israel) multiplicat per 1.000 (nombre de la universalitat), indica la totalitat del poble de Déu.

Aquesta «multitud tan gran» (màrtirs, sants, fidels del Senyor), que ha passat pel gresol de la gran tribulació («Han rentat els seus vestits amb la sang de l'Anyell, i els han quedat blancs», v. 14), constitueix un poble de sacerdots que participen dia i nit sense parar en la litúrgia celestial. Aquest és el nou poble de Déu. Els vestits blancs signifiquen la seva configuració amb Crist mort i ressuscitat, i les palmes que subjecten a les mans són el símbol de la victòria (v. 9).

Segona lectura: 1 Joan 3,1-3

Veurem Déu tal com és.

La primera carta de Joan, com la segona i la tercera, té per destinataris una o més comunitats (o alguns dels seus membres), en les quals s'estan infiltrant algunes doctrines heterodoxes que amenacen la fe cristiana.

En el nostre breu fragment (3,1-3), l'autor invita tots els cristians a viure com a fills de Déu. L'amor de Déu és origen i fonament de la filiació dels creients. No obstant, els deixebles tindran la mateixa sort del mestre: «el món no ens reconeix com no l'ha reconegut a ell» (v. 1). La transformació del creient és un fet del present que assolirà la seva manifestació plena

en l'última vinguda de Crist (v. 2). Llavors viurem la comunió d'amor amb el Pare de tal manera que ens hi assemblem («serem semblants a ell») i el podrem contemplar/veure directament, sense filtres, pantalles o intermediaris que ens entorpeixin la visió. Aquesta esperança és la que manté ferm el creient i l'ànima a allunyar-se del pecat mitjançant la purificació de la ment i del cor (v. 3).

Evangeli: Mateu 5,1-12a

Alegreu-vos i feu festa, perquè la vostra recompensa és gran en el cel.

Mateu 5,1-12a recull el cèlebre text de les Benaurances. El leccionari el proposa en la solemnitat de Tots Sants perquè, de fet, les Benaurances són la definició més completa i exigent de la santedat. Ara bé, tinguem present que l'evangeli no ens presenta figures de sants perquè es converteixin en models a imitar, sinó la persona amb la qual ells s'han configurat, és a dir, Déu. «Feu-vos deixebles meus, deia Jesús, que jo sóc benèvol i humil de cor» (Mt 11,29). Si cal imitar algú, aquest és Jesús, el Fill de Déu, el nostre únic mestre.

Adolorits, compassius, famolencs i assedegats de justícia, nets de cor, perseguits pel fet de ser justos i insultats, els qui posen pau, els humils, són concrecions de la primera benaurança, que és la benaurança essencial: «Feliços els pobres en l'esperit; el Regne del cel és per a ells» (v. 3). Aquí la pobresa és entesa en sentit bíblic, com una disposició global de l'ésser humà al projecte de Déu en la humanitat i en la història, és a dir, aquella realitat que Jesús anomena «regne del cel» i que no tots aconseguen entendre.

Per tot això, les benaurances no són un codi de lleis, l'observança escrupolosa de les quals garanteix la salvació de l'ésser humà. No són tampoc una llista de deures que els cristians han de complir i presentar a Déu de manera exhaustiva, esperant-ne el vist i plau i, si és possible, un premi. Al contrari, les benaurances no tenen res a veure amb la llei, el deure o la imposició, ja que se situen en un altre ordre de coses. El que Jesús proposa és una actitud religiosa, una disposició interior, una entrega i generositat totals, sense condicions ni reserves, als valors de l'Evangeli, un créixer cada dia en l'amor. Aquest és el camí que han escollit els sants.

Commemoració dels Fidels Difunts

2 de novembre

Les lectures d'aquest dia es prenen del Leccionari de Difunts. Aquí n'ofereim una possible selecció.

Primera lectura: Isaïes 25,6a.7-9

El Senyor farà desaparèixer per sempre la mort.

En la primera part del llibre d'Isaïes (1-39), coneguda com el Primer o Protoisaïes i atribuïda a l'Isaïes del segle VIII aC, hi ha uns capítols que formen un grup independent, el qual se sol anomenar «el gran apocalipsi d'Isaïes», encara que realment conté poquíssims elements del gènere apocalíptic. Ens referim a Isaïes 24-27, textos clarament postexílics, obra d'un autor desconegut.

La nostra lectura forma part del c. 25. Després d'un càntic d'acció de gràcies i lloança a Déu perquè ha enderrocat la «ciutat dels tirans» (probablement Babilònia), alliberant així pobres i febles del jou estranger (vv. 1-5), continua la descripció d'un esplèndid festí a la muntanya de Sió (vv. 6-9). El Senyor, reconegut com a rei (cf. 24,23), prepara un gran banquet. Menjars exquisits i vins selectes per als invitats vinguts de tots els pobles de la terra, sense distincions ni privilegis (cf. 2,2-3). En el banquet se celebra el triomf definitiu de la vida gràcies a la intervenció del Déu salvador que ha destruït la mort (mortalla, sudari, plor, dol) i l'oprobri del seu poble. «Tots els pobles» (universalitat) són invitats a l'aliança «en aquesta muntanya» (centralitat), en especial Israel, que conserva un lloc privilegiat perquè és «el seu poble», el poble del Senyor.

Així doncs, el banquet, signe de comunió i intimitat, es converteix en escenari d'alliberament.

Segona lectura: 1 Tessalonicencs 4,13-14.17b-18

Déu s'endurà amb Jesús els qui han mort en ell.

Aquesta carta, possiblement el primer escrit del Nou Testament, es remunta a l'any 50 dC, i va ser escrita per Pau per respondre alguns problemes sorgits a la comunitat de Tessalònica, entre els quals destaquen aquells de caràcter escatològic, o sigui, els relatius als esdeveniments finals de la història humana: la parusia, el dia del Senyor, el judici, la trobada dels fidels amb Crist, la resurrecció dels morts.

El nostre fragment s'ha extret de 4,13-18 sobre la sort dels difunts. Seguint l'exemple de Jesús (cf. Mt 9,24; Jn 11,11), Pau es refereix als difunts com

«els dorments», «els qui dormen», subratllant així el significat cristià de la mort. La mort no és el final del camí sinó un llarg son del qual, més tard o més d'hora, es desperta. Per això, davant la mort, els cristians no s'haurien d'afligir com els pagans que no creuen en la resurrecció ni en la vida futura (v. 13). El raonament de l'apòstol es fonamenta en la mort i resurrecció de Crist, misteri que marca el destí de tots els creients. La resurrecció de Jesús i dels fidels culmina amb l'acció salvífica del Pare que durà amb ell els qui han mort units a Jesús (v. 14).

Conscient que es tracta d'un misteri insondable, Pau intenta explicar-lo tan bé com pot i sap mitjançant imatges de to apocalíptic (vv. 15-17a omesos pel leccionari). Ara bé, l'afirmació clau de tot el passatge és en el v. 17b: «i així estarem amb ell per sempre». Amb aquestes paraules, l'apòstol ha volgut «consolar» els cristians de Tessalònica, que vivien nerviosos i angoixats per aquestes qüestions.

Evangelí: Joan 11,17-27

Jo sóc la resurrecció i la vida.

Entre els miracles («senyals» en el quart evangeli) fets per Jesús, la resurrecció de Llätzer encapçala la llista (11,1-44), no només perquè és el més extens sinó també, i sobretot, perquè és símbol de la resurrecció de Jesús. La seva estructura és diàfana: una introducció històrica i una declaració clarificadora de Jesús (vv. 1-5); el diàleg de Jesús amb els deixebles (vv. 6-16); el diàleg entre Jesús i Marta (vv. 17-27); la trobada amb Maria (vv. 28-32); l'anada al sepulcre i l'obertura de la tomba (vv. 33,41a); la resurrecció de Llätzer (vv. 41b-44).

La nostra pàgina evangèlica es concentra en els vv. 17-27 que constitueixen el centre teològic de la narració. Després d'una breu introducció amb indicacions de temps, espai i personatges, el narrador ens conta la trobada i el diàleg entre Marta i Jesús (vv. 17-20).

La confessió de Marta s'esdevé gradualment: en un primer moment demostra la seva confiança en el poder taumatúrgic del Mestre (v. 21) i en el poder de la seva intercessió davant del Pare (v. 22); després, sense entendre el significat de les paraules de Jesús, les relaciona amb la seva convicció religiosa d'una resurrecció dels morts en el darrer dia (v. 24), cosa que provoca l'autorevelació de Jesús: «Jo sóc la resurrecció i la vida...» (vv. 25-26); i al final, Marta reconeix la seva divinitat amb una solemne professió de fe: «Sí, Senyor, jo crec que vós sou el Messies, el Fill de Déu que havia de venir al món» (v. 27). La tradició joànica ha condensat en aquesta fórmula, en boca d'una dona (cf. la confessió de Pere a Jn 6,68-69; Mt 16,16), una sèrie de títols que expressen la fe cristològica de la comunitat.

La fe s'ha desvetllat en el diàleg i confirmat en el senyal. Marta ha cregut abans del miracle.